

tantum, id est, quatenus in ratione generica signi sacri conveniunt. Nequaquam. Autem hæc tria in omnibus ita contulit, ut iis indiscriminatim Sacramenti propriè dicti dignitatem adscribere voluerit. Quantum ab illa mente, abfuerit ex eo satis manifestum est, quod in suis passim operibus de Baptismate & Eucharistia præclare dixerit, eorumque virtutem magnificè prædicaverit; contra vero semel tantum de ablutione pedum sermonem habeat, & quidem occasione sumptâ ex Cœnâ Dominica.

Inst. 4°. S. Doctor ibidem docet in ablutione pedum aliquid latere, quod est necessarium ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in Regno Christi & Dei. Addit etiam, ad diluenda peccata quæ non sunt ad mortem, id est, venialia tantum, ablutionem istam pertinere.

Undè sic urgetur difficultatem: Ille in ablutione pedum agnoscit veri Sacramenti rationem & efficaciam, qui asserit sub illa latere aliquid ad salutem necessarium, eamque ad diluenda peccata venialia pertinere: atqui de lotione pedum hæc duo S. Bernardus affirmat; ergo in eo Sacramenti propriè dicti rationem & efficaciam agnoscit.

Resp. Neg. maj. 1°. Enim licet pedum ablutio non sit Sacramentum propriè dictum, verè tamen dici potest sub ea latere aliquid ad salutem necessarium, quia caritatis & humilitatis signum est, sine quibus nemini in celum patet aditus. Insuper ait quidem S. Doctor pedum ablutionem quoddam esse involucrem, sub quo lateat aliquid ad salutem requisitum; sed Nequaquam dicit per eam, veluti causam efficacem, conferri illud necessarium; quâ tamen conditione opus est ad Sacramenti propriè dicti rationem.

2°. Ex eo quod dixerit S. Bernardus, lotionem pedum ad diluenda peccata venialia pertinere, inferri non potest eum in hac ceremonia verum agnovisse Sacramentum, Oratio enim Dominica

nonne pertinet ad peccatorum venialium remissionem? Atqui tamen nemo putaverit eam esse veri nominis Sacramentum. Præterea si persuasum habuisset S. Doctor, pedum ablutionem esse novæ Legis Sacramentum propriè dictum, numquid tantummodo dixisset, eam ad diluenda peccata veniali pertinere? Nonne potius affirmasset per eam, tanquam causam efficientem, deleri huiusmodi peccata? Nonne Fideles frequens hortatus esset, ut illud Sacramentum non semel duntaxat per annum, cum Cœnâ Dominica celebratur, at sæpissimè adhiberent ad eluenda peccata venialia?

DISSERTATIO III.

De materia & forma Sacramentorum

SACRAMENTA variis constant partibus, ex. g. in Baptismate occurrunt aqua & verba, ego te baptizo in nomine, &c. In Confirmatione unctio chrismatis, cum manuum impositione, & oratione conjuncta; in Eucharistia panis & vinum, verbaque à Christo præscripta: hoc est corpus meum; hic est sanguis meus. Jam dudum autem usus obtinuit, ut ex iis partibus aliæ materia, aliæ forma Sacramenti vocarentur. Licet voces illæ suam Peripateticæ Philosophiæ debeant originem, rebusque tantum corporeis propriæ sint, Sacramentis tamen satis aptè fuerant accommodatæ. Verba nimirum se habent quoad elementum in Sacramentis adhibitum, sicut forma quoad materiam physicam. In composito enim naturali forma materiam intra certam entis speciem restringit, eique confert quiddam habet perfectionis: ita in Sacra-

mentis verba elemento, v. g. atque conjuncta; illud ad Sacramenti gratiam conferentis dignitatem evehunt. *Detrahe verbum*, inquit Augustinus & *quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* (Tract. 8. in Joan. n. 3. tom. 3. part. 2. pag. 703.) Quamobrem usus obtinuit in verbis *formæ*, & rebus aliis sensibilibus *materiæ* nomina imponerentur.

Hanc loquendi rationem, primus omnium invenit Guillelmus Antiffiodorensis, qui ineunte sæculo XIII floruit. Sacramentorum enim partes, quæ *materiæ* & *formæ* nominibus nunc insigniuntur, per annos plus quam mille ducentos appellatæ sunt *res* & *verba*, aut *elementum* & *verbum*. Illas autem *materiæ* & *formæ* voces, tanquam commodas & utiles, Ecclesia consecravit; sic Tridentina Synodus, *Materia & forma*, inquit, *quibus Sacramenti essentia perficitur.* (Sess. 14. de Penit. cap. 2.) Hujusmodi igitur vocabulorum usus immerito profus reprehenderetur.

His prænotatis, tria potissimum occurrunt expendenda; primum, an Christus Sacramenti cuiuscumque materiam & formam determinaverit; secundum, quæ materiæ aut formæ mutatio Sacramentum faciat irritum vel illicitum; tertium, quotuplex sit materiæ & formæ divisio.

CAPUT PRIMUM.

Utrum Christus Sacramenti cuiuscumque materiam & formam in nova Lege determinaverit.

NOT. 1° Sacramentorum materiam & formam duobus modis potuisse à Christo determinari; 1°. *in genere*, si nimirum præceperit duntaxat, ut adhiberetur signum aliquod exterius, quod aptum esset ac idoneum ad finem Sacramenti significandum, Ecclesiæ vero potestatem fecerit hujusmodi signum eligendi; 2°. *in specie*, si ipsemet Christus signum illud statuerit, eo semper utendi lege imposita.

Not. 2°. In eo concordēs esse Theologos, quod Christus quorundam Sacramentorum materiam & formam *in specie* definiērit, Baptismi nempe & Eucharistiæ, quia id ex Scriptura compertum est; hoc unum ergo, in controversiam adducitur, utrum Christus singulorum & omnium Sacramentorum materiam & formam *in specie* constituerit; quæ de re dissentiant Theologi Catholici.

Not. 3°. Eorum Theologorum sententiam, qui docent uniuscujusque Sacramenti materiam & formam à Christo fuisse *in specie* definitas, quamvis magis communis evaserit, ad fidem tamen non pertinere; tum quia nec Scripturis, nec Traditione, nec ullâ Ecclesiæ definitione apertè nitiur; tum quia opinionem contrariam defendunt præstantissimi quidam Theologi, quales sunt Alexander Halensis, S. Bonaventura, Hugo à S. Victore, Magister Sententiarum, & alii.

P R O P O S I T I O.

Probabilius est Christum cujusvis Sacramenti materiam & formam in specie determinasse.

Probatur 1°. Vel Christus Cujuslibet Sacramenti materiam & formam in specie determinavit; vel hujusce rei potestatem Ecclesiæ reliquit: atqui illud posterius minus verisimile est. Si enim Ecclesia facultatem hanc accepit, potest materiam quæ olim valida fuit, nunc irritam facere; & quæ olim irrita erat, nunc validam, imo & necessariam efficere: atqui multo probabilius est id non posse Ecclesiam; tum quia potestatis adeo stupendæ nullum, sive in Scriptura, sive in Traditione extat vestigium; tum quia Concilium Tridentinum docet posse Ecclesiam ritus mutare, qui in Sacramentorum administratione adhibentur, *salvâ tamen illorum substantiâ.* (Sess. 21. de commun. cap. 2.) Quibus verbis perspicue declarat, Ecclesiam nihil posse in Sacramentorum substantiam: atqui in eam maximâ autoritate polleret, si penes ipsam esset Sacramentorum materiam ex validâ facere irritam, & vice versâ; nihil enim magis pertinet ad Sacramentorum substantiam, quam materia & forma ex quibus constant & perficiuntur; ergo Ecclesia eam à Christo facultatem non habet, quâ possit Sacramentorum materiam & formam in specie statuere, ac proinde utramque Christus ipse definiit.

Prob. 2°. Quia Deus ipse omnia veteris Legis Sacramenta sic instituit, ut singulas eorum partes accuratè definierit, materiam, formam, ministrum, adjunctaque omnia assignaverit, nec aliud quàm Legati & præconis officium Moysi reliquerit: cujus rei insignia videre est exempla in circumcisionis & sacrificiorum institutione, Sacerdotumque consecrationem, quorum omnium ritus varios modos ipsemet Deus minutatim decernit;

probabilius est igitur Christum ipsum, novæ Legis, quæ veteri præstantior est, conditorem, cujuslibet Sacramenti materiam & formam in specie determinasse.

C A P U T I I.

Quenam materiæ vel formæ mutatio, Sacramentum faciat irritum aut illicitum.

QUÆRES 1°. quotuplicis generis mutatio in materia & forma Sacramenti contingere possit.

Resp. Duplex distinguitur, alia nempe *substantialis*, altera vero *accidental*. Mutationem *substantialem* patitur materia, quando ex communi hominum judicio, eadem non censetur, ac ea quam Christus instituit, ut si aquam minimè naturalem, aliumve liquorem in Baptismate adhiberes; hæc autem mutatione Sacramentum fieri irritum certum est. *Accidental* est, cum materia, licet ex aliqua parte ab ea discrepet quâ uti solet Ecclesia, ejusdem nihilominus est nominis & naturæ, ut si aquæ Baptismatis cineres saleve miscantur; hæc mutatio, cum elementi naturam non corrumpat, ita nec tollit Sacramenti veritatem.

Pariter *substantialis* est mutatio formæ, si non verba tantum quæ Christus adhiberi jussit, sed & eorum sensus mutetur, & tunc stare non potest Sacramentum; *accidental* autem erit si, mutatis vocibus, idem remaneat sensus, saltem qualis ex communi & publico usu intelligitur, eaque mutatio Sacramentum non perimit: illius enim vis & efficacia ex sono vel numero syllabarum non pendet, sed ex verborum sensu & proprietate, Non aliâ ratione Veteres certius æstimabant, utrum verus an nullus esset Baptismus ab hære-

ticis datus, quam si verborum Christi quibus perficitur illud Sacramentum, sensum retinissent, vel adulterassent.

Quæres 2°. quotuplici modo in formam Sacramenti obrepere possit mutatio.

Respondeo illud sex modis fieri posse; 1°. quidem per diversum idioma, cum scilicet loco formulæ Latinæ Græca aut vernacula adhibetur; id tamen Sacramento nihil nocet, quia in diverso idiomate eadem occurrit verborum significatio.

2°. Cum pro vocibus quibus uti solet Ecclesia ad formam exprimendam, aliæ usurpantur synonymæ, ut si quis istorum verborum loco, *ego te baptizo*, diceret: *ego te abluo*; tunc nihilominus ratum erit Sacramentum, quia idem remanet sensus.

3°. Per aliquam additionem quæ, si propriam verborum Christi significationem evertat, irritum facit Sacramentum; sed integrum erit, si quæ adjiunguntur voces, verborum Christi sensum non sustulerint. Idcirco legitima est ista formula nostris usitata majoribus: *Baptizo te credentem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut habeas vitam æternam.*

4°. Per alicujus vocis detractionem quæ, ubi levis est, neque formæ integritatem lædit, Sacramento nihil officit, ut si Baptismum conferendo omittas pronomen *ego*, vel in consecranda Eucharistia particulam *enim*, dicendo scilicet: *Hoc est Corpus meum.* Si quid autem formæ necessarium prætermiseris, ut aliquam Sanctissimæ Trinitatis Personam, tunc perit Sacramentum.

5°. Per aliquam verborum quibus constat forma inversionem quæ, vel sensum destruit, vel integrum servat: si prius, nullum erit Sacramentum; si posterius, valebit, ut si quis diceret: *In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti ego te baptizo*, quia hæc verborum transpositio obvium consuetæ formæ sensum non corrumpit.

6°. Denique per corruptam verborum pronuntiationem; hæc, sive ex linguæ impedimento, sive patriæ vitio fiat, sive ex ignorantia, sive ex Ministri perversitate, & occulto hæresis inducendæ consilio oriatur, Sacramento minimè nocet; modo eadem, juxta usum communem, significatio maneat, & Minister generalem habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Id quidem de linguæ impedimento, aut patriæ vitio, & ignorantia facillè concedunt omnes. Hinc Zacharias Romanus Pontifex validum declaravit Baptismum, datum à Sacerdote qui linguæ latinæ imperitus, formam sic pronuntiaverat: *In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* (Cap. retulerunt de consecrat. distinc. 4. cap. 86. in 3. part. Decreti.)

Sed nonnulli dubitant utrum valeat Sacramentum, cum Minister ex perverso tacitoque erroris insinuandi proposito verba vitiosè pronuntiat. Verum tunc quoque legitimam esse formam arbitramur, validumque Sacramentum. Cur enim valet, cum ex ignorantia mendosè proferuntur verba in quibus sita est forma? Nonne quia, juxta communem hominum existimationem, genuinus tunc manet verborum sensus? Cur ergo irritum erit Sacramentum, cum ex parvâ voluntate verba aliquis corruptè enuntiat? Numquid tunc minus retinetur propria verborum significatio, quæ ex usu communi, non autem ex latente privatoque loquentis arbitrio, æstimanda est?

Quæres 3°. quodnam sit illius peccatum, qui Sacramenti materiam vel formam mutat.

Resp. 1°. Mortaliter eum peccare, & sacrilegium esse qui, vel ex affectata negligentia, vel ex culpabili ignorantia, vel denique ex contemptu, materiam aut formam mutat quoad substantiam, quia rem sacram violat, gravemque injuriam facit, tum Deo Sacramentorum auctori,

tum ipsimet Sacramento, tum fidelibus illud postulantis, tum Ecclesiæ cujus nomine agit. Laicus quidem à peccato mortali fortè excusari potest, si infantem in extremo periculo positum baptizans, materiam vel formam Sacramenti ex imperitia corrumpat: idem vero dici non potest, si de Ministris Sacramentorum ordinariis, qui illorum materiam & formam ex officio cognoscere tenentur; si de obstetricibus quæ ad illud munus admitti non debent, nisi Baptismi in necessitate conferendi ritum percaleant, ut Ecclesiæ decretis sancitum est.

Resp. 2º. Graviter eum peccare, qui in ritu Sacramentali aliquid, quantumvis leve videatur, ex contemptu mutat; nam licet Sacramentorum integritati nihil noceat, Ecclesiam tamen ipsam aspernatur, & privato suo iudicio illorum sententiam posthabet, quibus Ecclesiæ suæ regimen Deus commisit. Grave autem in ea re esse peccatum solus ille negaverit, qui Christum non audierit dicentem: *Qui vos audit, & qui vos spernit, me spernit.* (Luc. 10. 16.)

CAPUT III.

De multiplici materiæ & formæ divisione.

QUÆRES 1º. quotuplex sit materiæ divisio.

Resp. Materia Sacramentorum dividitur 1º. in remotam & proximam; prior est res sensibilis ex qua Sacramentum conficitur, talis aqua respectu Baptismatis, posterior autem est actio per quam Minister materiam remotam Sacramentum suscipiendi applicat: hujusmodi est ablutio in Baptismate, quia per eum materia remota Baptismi, nempe aqua, applicatur Cathecumeno.

2º. Materia Sacramentorum alia est certa, quam scilicet constat esse rem sensibilem à Christo præscriptam; alia dubia, si de qua dubitatur utrum sit ipsa res à Christo fixa & definita: exemp. grat. liquor de quo incertum est, utrum sit aqua naturalis, an autem artificialis, dubia est Baptismatis materia.

Quæres 2º. an liceat in Sacramentis perficiendis uti materiâ dubiâ.

Resp. 1º. In Sacramentis ad justificationem necessariis, Baptismate nimirum & Pœnitentiâ, licitum esse materiæ dubiæ usum, urgente extremâ necessitate: Christus enim, pro summâ suâ erga nos caritate, statuit ut hominum saluti, etiam cum Sacramentorum periculo, consulatur. Tunc locum habet vulgatum istud estatum: *Sacramenta sunt propter hominem, non homo propter Sacramenta.* Quâ regulâ nituntur sacri Canones, cum pœnitentiæ Ministris præcipiunt, ut cuilibet fidei in extremisposito, & reconciliationem voce vel alio signo postulanti, impertiatur absolutionis beneficium, quamvis nullis pietatis operibus suam probaverit contritionem: hæc tamen, juxta multos Theologos, necessaria est Sacramenti Pœnitentiæ materia. Hinc puero jamjam morituro, deficiente aquâ sincerâ, Baptismus poterit cum aqua alii liquori permixta administrari.

Resp. 2º. Extra causam necessitatis, non licitum esse materiam dubiam adhibere, etiam in Sacramentis ad justificationem & salutem necessariis; tum quia periculum est, ne irrita & nulla sint Sacramenta: non finit autem veneratio ipsius debita, ut in illud discrimen imprudenter adducantur; tum quia sacri Canones eâ tantum lege permittunt materiam dubiam usurpare, ut immineat extrema necessitas.

Resp. 3º. In aliis Sacramentis illicitum esse ad materiam dubiam confugere, etiam in casu ne-

cessitatis : ideo enim in Baptismo & Pœnitentiâ licitus est, premente necessitate, materiæ dubiæ usus, quod, nisi ita ageretur, in gravissimum æternæ damnationis periculum aliquis incurreret : atqui locum non habet hujusmodi periculum, si cetera omittantur Sacramenta, quæ ad justificationem non sunt prorsus necessaria.

Quæres 3°. quotuplex sit forma.

Resp. Duplex ; alia *absoluta* quæ scilicet verbis absolutis enuntiat, ut ista : *ego te baptizo* ; alia est *conditionalis* quæ præmissâ conditione exprimitur, ut ista : *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo*.

Quæres 4°. utrum liceat formam conditionalem usurpare, quando prudenter dubitatur an Sacramentum validè collatum fuerit.

Resp. 1°. Antiquis Ecclesiæ temporibus eam fuisse consuetudinem, ut Sacramenta etiam quæ characterem imprimunt, in casu de quo agitur, sine ullâ conditione administrarentur : quamvis enim sæpius commemorandæ conditionalis formulæ sese dederit occasio, de eadem nihilominus Veteres omnino siluerunt, & Sacramenta celebrari, nullâ factâ conditionis mentione, jusserunt. Sic, exeunte sæculo IV, Cartaginense Concilium V, eos qui capti à Barbaris postea redempti fuerant, præcepit baptizari si certum de suscepto ab iis Baptismate nullum extaret testimonium. (*Can. 6. tom. 2. Concil. Labb. pag. 1216.*) Idem statuit S. Léo Magnus, V sæculo : *Quoniam, inquit, non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nascitur* (*Epist. 153, cap. 1. tom. 1. pag. 717. edit. Quesnell.*) Denique Gregorius Magnus, ineunte VII sæculo, Baptismum & Confirmationem, de quibus legitima suboritur dubitandi ratio, denuo conferri jubet, & de conditionali formula prorsus tacet. (*Lib. 14. Ep. ad Felicem Messanen. Episc. edit. nov. tom. 2. pag. 1279.*)

Resp.

Resp. 2°. Primum formulæ conditionalis vestigium apud Latinos VIII sæculo haberi in Capitularibus Caroli Magni, in quibus hæc leguntur : *De quibus dubium est utrum sint baptizati, an non, .. absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen præmissis verbis : non te rebaptizo ; sed si nondum baptizatus-es, baptizo te, &c.* (*Tom. 1. Capitul. Baluzii, pag. 954.*) Eandem præmitti conditionem medio circiter sæculo XII præcepit Odo Parisiensis Episcopus in decretis Synodalibus, & Alexander III qui Romanæ Ecclesiæ præfuit ab anno 1158 ad annum 1181. (*Extra de Baptismo, cap. 2. de quibus lib. 3. Decretal. Gregor. IX.*)

Resp. 3°. Usus formulæ conditionalis in Sacramentis tantum quæ characterem imprimunt, nec iterari possunt, primum obtinuisse. Ante Synodum Tridentinam vix ullum reperitur hujus formæ exemplum in aliorum Sacramentorum administratione : eam deinde, etiam in Sacramentum Pœnitentiæ, invexerunt Scholastici non pauci. Refertur operatum, cum è fabrica S. Petri præceptum rueret, à Clemente VIII fuisse his verbis absolutum : *Si es capax, absolvo te à peccatis*. Hominem inopinato morbo correptum, qui nullo signo exteriori potest animi contritionem manifestare, sub conditione absolvi posse, *nec ipse negare audeo*, inquit celebris Concina ; sed extra necessitatem gravissimam illius formæ usum *non probat*. Confessarii nonnulli, pergit autor, quoties de pœnitentis dotibus dubitant, ut sibi caveant & rem in tuto collocent, eum continuo absolunt, adjunctâ conditione, *si capax es*. Morem istum improbat, tum quia nullum in antiquitate deprehenditur formæ conditionalis exemplum in administrando Pœnitentiæ Sacramento, tum quia, ubi dubia est pœnitentis sani præparatio, differenda est absolutio, donec ad eam recipiendam illum esse benè comparatum prudenter judicetur.

Tom. III.

N

DISSERTATIO IV.

De virtute & efficacia Sacramentorum novæ
Legis.

TANTA est recentiorum hæreticorum de hocce argumento varietas & discordia, ut suam nostris Sacramentis efficaciam nunc adimere, nunc asserere videantur, & quod unâ manu adstruere simulant, alterâ demoliantur.

Quæres 1°. quid de Sacramentorum virtute sentiat Lutherus.

Resp. Lutherus suæ hæresis initio, id est, circa annum 1520, de Sacramentis, tanquam de otiosis & inertibus signis, sermonem habuit. *Verissimum est*, inquit, *dictum illud commune, non Sacramentum, sed fidem Sacramenti justificare.* (Tom. 1. edit. *Wittembergensis, serm. de pœnitentiâ, corollario 2. pag. 62.*) Mentem suam sic etiam declarat: *Nec verum esse potest, Sacramentis inesse vim inefficacem justificationis, seu esse ea signa efficacia gratiæ.* (Tom. 2. ejusd. edit. lib. de captivitate *Babyl.* p. 76.) Lutherus tamen postea multa scripsit, quæ Catholicam de Sacramentorum efficacia doctrinam sapiunt; sic enim habet: *Impie sentiunt qui Baptismum judicant esse inane signum: ... ad hoc institutus est, ut nobis..... donet æternam gratiam, æternam munditiam, & sanctitatem, æternamque vitam.* (Homil. 1. de Baptismo, part. 2. tom. 7. ejusd. edit. pag. 353.)

Quæres 2°. quænam sit Calvini circa Sacramentorum efficaciam doctrina.

Resp. Calvinus frequenter docet Sacramenta nihil aliud esse quam sigilla quæ gratiam acceptam vel accipiendam significant, vel obsignant; ipsum audiamus: *Sacramenta..... id nobis sunt à Deo, quod ab hominibus rerum lætarum nuncii, vel arrhæ in pactis sancientis, utpotè quæ non à se quidem largiantur aliquid gratiæ; sed renuntiant & ostendant, atque... rata apud nos faciunt quæ divinâ largitate nobis donata sunt.* (Lib. 4. instit. cap. 14. sect. 17.) Nonnullis tamen in locis fatetur, Sacramentis non significari tantum gratiam acceptam, sed etiam conferri; ait enim *Sacramenta nihil quam instrumentales esse gratiæ conferendæ nobis causas.* (Antidot. Concil. Prid. ad can. 5. sess. 7. edit. Genev. an. 1617. pag. 296.) *Si qui sint qui negent Sacramentis contineri gratiam quam figurant, illos improbamus.* (Ibid. ad can. 6.)

Quæres 3°. quonam consilio Catholicam loquendi rationem sic imitentur Heterodoxi.

Resp. Ita se gerunt ut fucum incautis faciant; sub insidioso illo verborum cortice latet error. Quidquid enim dixerint, totam Sacramentorum efficaciam eo reducunt, ut suscipientis fidem excitent. Qui error ab isto alio defluit, quod sola fides hominem justum efficiat: posito enim hoc principio, fateantur necesse est totam Sacramentorum virtutem in eo sitam esse, quod fidem moveant & excitent, per quam solam homines justitiam assequuntur. Cum autem in eo qui Sacramentum suscipit prævia esse debeat fides, illius virtute prius justificari censendus est, quam Sacramentum receperit: undè sequitur Sacramenta jam acceptæ gratiæ mera esse signa, non vero causas ipsius electrices, quod à fide Catholica prorsus alienum est.

Quæres 4°. quotuplex sit gratiæ producendæ modus.

Resp. Duplicem à Theologis Catholicis distin-

gui, alium videlicet *ex opere operantis*, & alium *ex opere operato*. Gratia *ex opere operantis* produ-
citur, quando illam Deus confert intuitu fidei &
pietatis alicujus. Sic, ubi aliquis extra Sacramen-
tum perfectæ contritionis actum elicit, vi cujus &
efficaciâ remissionem peccatorum, & gratiam justi-
ficantem obtinet, eam habere dicitur *ex opere ope-*
rantis, quia Deus ad gratiam illam largiendam mo-
vetur opere poenitentis.

Gratia autem *ex opere operato* producitur, cum
vi & efficacitate operis externi sacramentalis, &
congruo modo hominibus applicati confertur; ita
ut fides, spes, caritas, & si quæ alia desiderantur,
dotes quidem sint ad gratiam obtinendam requisi-
tæ, minimè vero illius causæ effectrices; remouent
obstacula quæ Sacramentorum efficaciam impe-
diunt, vel retardant: sed ab iis Sacramenta suam
non mutantur virtutem, quam à solo Christo ac-
ceptam habent. Illud exemplo à rebus naturalibus
deducto illustrari potest: ut ignis, v. g. comburat,
nonnullæ ex parte ligni conditiones requiruntur,
sine quibus combustio non fieret; nemo tamen
dixerit igni propriam & insitam non esse vim exu-
rendi. Posteriores hunc gratiæ producendæ mo-
dum Sacramentis tribunt Catholici, & rejiciunt
Pseudo-Reformati. Itaque fit

P R O P O S I T I O.

*Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato
producent.*

Prob. 1°. ex Scripturâ. De Baptismo dicitur à
Christo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu
Sancto, nos potest introire in Regnum Dei.* (Joan.
3. 5.) *Salvos non fecit, inquit Apostolus, per la-
vacrum regenerationis.* (Tit. 3. 5.) *Baptizetur unus-
quisque vestrum in remissionem peccatorum.* (Act. 2.
38.) *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit seipsum*

pro ea, ut illam sanctificaret mundans lavacro aquæ.
(Ephes. cap. 5. v. 25 & 26.) Porro idem debet esse
judicium de aliis Sacramentis, ac de Baptismo: at-
qui Baptismus gratiam *ex opere operato* producit;
siquidem Scriptura Baptismati, tanquam causæ
instrumentali, eam tribuit efficaciam quæ animi
regenerationem, peccatorum remissionem, sanc-
titateque conferat; ergo, &c.

Prob. 2°. ex Patribus. Docent enim Baptismati
inditam esse vim sanctitatis conferendæ, illudque
remissionis peccatorum & spiritalis regenerationis
esse causam, *instrumentalem* scilicet & secunda-
riam: nam primaria solus est Deus: *Aquæ . . .
sanctificatæ (à Spiritu Sancto)* ait Tertullianus,
vim sanctificandi combibunt. (Lib. de Baptismo,
cap. 4. pag. 225.) *Baptisma, inquit Gregorius
Nyssenus, peccatorum expiatio est, . . . renovatio-
nis & regenerationis causa.* (Orat. in Bapt. Chri-
sti, tom. 2. pag. 800. edit. Paris. an. 1615.) *Undè
tanta virus aquæ, inquit Augustinus, ut corpus
tangat & cor abluat?* (Tract. 80. in Joan. tom. 3.
part. 2. pag. 703.)

Itaque Hæreticos sic urgemus: Cum aiunt Ca-
tholici Baptismum, aliisque novæ legis Sacramen-
ta, gratiam *ex opere operato* producere, hoc unum
intelligunt, nempe Sacramenta causam esse *instru-*
mentalem, vi cujus gratia conferatur: atqui idem
asserunt prædicti Patres; ergo, licet voces *ex opere
operato* non usurpaverint, rem his vocibus signi-
ficatam docuerunt.

Præterea docent Patres stupendam & inexpli-
cabilem esse Sacramentorum virtutem & effica-
ciam, eamque magnificis extollunt encomiis:
*Nonne mirandum, inquit Tertullianus, lavacro
diluï mortem?* (Lib. de Bapt. cap. 2.) *Spiritus
efficacitate, ait S. Cyrillus Alexandrinus. . . aqua
ad divinam quamdam & ineffabilem vim transfor-
matur, omnesque. . . in quibus fuerit, sanctificat.*
(Lib. 1. in Joan. tom. 4. pag. 147. edit. Paris. an.

1638.) *Sacramentorum vis*, inquit Augustinus, *inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit.* (Lib. 19. contra Faustum, cap. 11. tom. 8. pag. 419.) Atqui nisi Patres agnoscerent Sacramenta *ex opere operato*, id est, virtute sibi propria & divinitus accepta, gratiam producere; si existimassent non aliam ipsis inesse efficaciam, quam fidem in suscipientibus excitandi, inepta esset, & puerilis illorum admiratio, ridiculaque encomia quibus Sacramentorum virtutem attoniti, & quasi stupefacti prædicant.

Prob. 3°. Ratione Theologicâ. 1°. In unoquoque Sacramento tria duntaxat occurrunt, quibus accepta referri possit gratia, scilicet Ministri sanctitas & fides, meritum ac pietas suscipientis, tandemque ritus exterior, id est, legitima Sacramenti administratio: atqui gratiæ Sacramentalis causa efficiens, non est Ministri sanctitas & fides, cum, iudicibus ipsis Calvinistis, valeat suumque effectum consequatur Baptismus ab improbis, hæreticis, & paganis datus; neque etiam pietas & meritum suscipientis, cum gratiam & peccati originalis remissionem Baptismus operetur in parvulis ante rationis usum, quorum nulla esse potest pietas, nullumque meritum; superest igitur exterior Sacramenti ritus vel administratio, cui tanquam causæ instrumentali divinitus institutæ, attribui debet omnis Sacramentorum effectus: atqui nihil aliud intendunt Catholici, dum affirmant Sacramenta gratiam *ex opere operato* producere.

2°. Maximum erat efficaciam discrimen inter Joannis & Christi Baptismata, ut ipse Domini præcursor sic testatur: *Ego baptizo vos in aqua... ipse (Christus) vos baptizabit in Spiritu Sancto:* (Matth. 3. 11.) atqui nisi Sacramento *ex opere operato*, id est, vi sibi à Christo instituyente indita, gratiam conferant: si tota eorum efficacia refundatur in fidem suscipientis, & in eo duntaxat posita sit ipsorum virtus, ut fidem excitent quæ sola

justificet, tunc nihil erit discriminis inter utrumque Baptismum: non minus enim valuit ad fidem excitandam Joannis Baptismus, quam Christi, ut colligere est ex iis Scripturæ: *Joannes baptizavit Baptismo penitentiae populum, dicens: in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Jesum.* (Act. 19. 4.)

Ex iis omnibus patet à Concilio Tridentino jure ac merito sic esse pronuntiatum: *Si quis dixerit per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam; sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.* (Sess. 7. de Sacram. in gen. can. 8.)

Solvuntur objecta.

Objiciunt 1°. Heterodoxi: Non licet novas voces in Ecclesiam introducere: sic enim jubet Apostolus: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* (1. Tim. 6. 20.) Atqui voces illæ, *ex opere operato*, novæ sunt & Veteribus prorsus inauditæ; ergo, &c.

Resp. Dist. maj. Non licet novas voces in Ecclesiam introducere, quæ novam doctrinam expriment; conc. maj. quæ antiquam doctrinam enuntiant, neg. maj. dist. pariter min.

Reverà quidem ab Ecclesia removendæ sunt voces novæ simul & profanæ, ut jubet Apostolus, id est, quæ novam invehunt doctrinam, antiquæ revelationi contrariam: sed potest & consuevit Ecclesia quædam voces approbare & adhibere quæ, licet quoad sonum & syllabas novæ, antiqua dogmata clarius & brevius expriment. Numquid, grassante Arianâ peste, recens non erat vox *consubstantialis*? Atqui tamen à Concilio Nicæno I consecrata est, quia ad Verbi Divinitatem sine ulla ambiguitate enuntiandam aptior visa est.

Faremur quidem novas esse voces illas *ex opere operato*, si ratione soni & syllabarum duntaxat

spectentur; eas enim primus omnium invenisse dicitur Innocentius III, aliquot tantum annis S. Thomã antiquior: sed doctrinam hoc nomine significatam; Ecclesia omnibus retro sæculis retinuit. Per hæc enim verba id unum intelligitur, nimirum Sacramenta virtute sibi divinitus insitã gratiam producere, & quatenus sunt Dei justificantis instrumenta: atqui doctrinam hanc à veteribus Ecclesiæ Patribus vidimus propugnatam, ergo dogma his vocabulis *ex opere operato* expressum in Ecclesia est antiquissimum: *Quid est autem contentiosus, quam ubi de re constat, certare de nomine?* ait Augustinus. (*Epist. 238. ad Pascentium, n. 4.*)

Obj. 2°. Nequicquam Sacramentis tribuitur vis aliqua sanctitatem & justitiam conferendi, si fides sola justificet: atqui rem ita esse passim testatur Apostolus: *Justitia Dei per fidem Jesu Christi.* (*Rom. 3. v. 22.*) *Corde creditur ad justitiam.* (*Ibid. 10. 10.*) *Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.* (*Ibid. 3. 28.*) Ergo, &c.

Reg. Neg. min. Nec hæreticos quidquam juvant quas congerunt Apostoli sententiæ. Ex iis hoc unum colligi potest, nempe in justificationis negotio primas esse fidei partes; quod fatentur Catholici. *Fides*, ait Concilium Tridentinum, *est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine quã impossibile est placere Deo.* (*Less. 6. de justif. c. 8.*) Ex eo quod autem fides ad salutem & justificationem sit necessaria, nequaquam sequitur eam solam sufficere, & nulli id docet Apostolus. Frustra namque fides erit, si cetera quæ Dominus præcepit, negligantur; atqui inter ea quæ imperavit locum habent Sacramenta: *Nisi quis renatus fuerit ex aquã & Spiritu Sancto*, inquit Christus, *non potest introire in Regnum Dei.* (*Joan. 3. 5.*) *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* (*Marc. 16. 16.*) Nonne Apostolus ipse qui fidem tantoperè commendat, ait? *Salvos nos fecit (Deus) per lavacrum regenera-*

tionis. (*Tit. 3. 5.*) Nonne caritatis necessitatem prædicat? *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum;* (*1. Cor. 13. 2.*) non igitur soli fidei justificationem vindicat.

Obj. 3°. Sacramenta majorem vel minorem gratiam pro variã suscipientium præparatione conferunt; ergo eam non producunt *ex opere operato*, id est, virtute divinitus acceptã.

Resp. Neg. conseq. Quemadmodum enim ignis, licet pro diversitate materiæ in quam agit, vehementius ardeat vel remissius, vim tamen habet comburendi sibi insitam: ita quamvis Sacramenta majorem vel minorem, gratiam, pro varia cujuscumque hominis præparatione, conferant, eam tamen producunt vi sibi divinitus concessã. Virtutes enim quibus instructus esse debet qui ad Sacramenta accedit, ipsis nullam impediunt efficaciam; sed obstacula duntaxat remonent, quæ impediunt ne Sacramentum vim à Deo sibi inditam exerat.

Hoc responsum ut magis elucescat, sit aliud exemplum. Ex duobus corporibus inæqualiter ad concipiendum Solis calorem accommodatis, vividius calefiet corpus ad illud magis comparatum; nemo tamen idcirco dixerit, Solem non esse caloris causam efficientem: ita pariter, quamvis uberio-rem gratiam à Sacramentis percipiat, qui ad ea accedit paratior, nihilominus gratia accepta in Sacramentum refundenda est, tanquam in causam efficientem; non primariam quidem, quæ solus est Deus, sed instrumentalem & secundariam.

